

118. Perjantaina 4 päivänä lokakuuta 1996

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi palo- ja pelastustoimesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta 3570

Hallituksen esitys 111/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 15/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi Suomen kreikkalaiskatolisen kirkkokunnan seurakunnille suoritettavasta verohyvityksestä annetun lain kumoamisesta 3571

Hallituksen esitys 123/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain 37 §:n muuttamisesta ..

Hallituksen esitys 115/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 7/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain 1 §:n muuttamisesta ..

Hallituksen esitys 108/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Ainoa käsittely

5) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslaviaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen kumoamisesta

Asetus 3/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 16/1996 vp

6) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Ruandaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen muuttamisesta 3571

Asetus 4/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

7) Hallituksen esitys Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän turvallisuutta ja terveyttä rakentamisessa koskevan yleissopimuksen nro 167 hyväksymisestä 3572

Hallituksen esitys 206/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Ensimmäinen käsittely

8) Hallituksen esitys ulosotonhaltijan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 92/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 10/1996 vp

9) Hallituksen esitys laiksi ulosoton vi-
ranomaisia ja muutoksenhakua sekä ulos-
otonhaltijan lakkauttamista koskevan uu-
distuksen siirtymäsäännöksistä 3573

Hallituksen esitys 93/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Lähetekeskustelu

10) Lakialoite laiksi tuloverolain 101 ja 106 §:n muuttamisesta

Lakialoite 47/1996 vp (Paula Kokkonen /kok ym.)

11) Lakialoite laiksi eläkeasiainvaltuutetusta 3574

Lakialoite 48/1996 vp (Toimi Kankaanniemi /skl ym.)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Biaudet, Jaakonsaari, Juhantalo, Kantalainen, Karpio, Kautto, Koski M., Laitinen, Leppänen P., Liikkanen, Linnainmaa, Lipponen, Markkula-Kivisilta, Nurmi, Rehn, Roos, Saapunki, Salo, Savela, Tahvanainen, Tiuri, Vehkaoja ja Virtanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Virtanen, Rehn ja Saapunki.

Pääsihteerin tehtävien hoito

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että koska eduskunnan pääsihteeri ja apulaispääsihteeri ovat tänään estyneitä hoitamasta pääsihteerin tehtäviä, olen työjärjestyksen 9 §:n 3 momentin nojalla kutsunut eduskunnan lainsäädäntöjohtajan hoitamaan pääsihteerin tehtäviä tänään.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet, Karpio, Nurmi, Soininvaara, Tahvanainen ja Vehkaoja.

Valtiovarainvaliokunnan jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Tiuri vapautusta valtiovarainvaliokunnan jäsenyydestä 11 päivästä lokakuuta 1996 lukien. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valtiovarainvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysis-tunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Uudet hallituksen esitykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 144—179.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 580, 583, 586, 588 ja 606. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi palo- ja pelastustoimesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 111/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 15/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi Suomen kreikkalaiskatolisen kirkkokunnan seurakunnille suoritettavasta verohyvityksestä annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 123/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain 37 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 115/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 37 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 108/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 17/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslaviaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen kumoamisesta

Ainoa käsittely
Asetus 3/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 16/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö 16.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Ruandaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen muuttamisesta

Ainoa käsittely
Asetus 4/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö 17.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän turvallisuutta ja terveyttä rakentamisesta koskevan yleissopimuksen nro 167 hyväksymisestä

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 206/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö 11.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys ulosotonhaltijan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 92/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 10/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Mene niin kovaa vauhtia tämä istunto, että täytyy vähän painaa jarrua päälle ja heilutella vähän aikaa sanan säilällä.

Meillä on käsittelyssä hallituksen esitys ulosotonhaltijan lopettamisesta. (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Aittoniemi, ihan pieni hetki! Todella pyydän edustajia hiljentymään. Ed. Aittoniemellä on puheenvuoro. Kuuluu aivan liian kova puheensorina. Ed. Aittoniemi, olkaa hyvä!

Puhuja: Kiitoksia, rouva puhemies! Ei minua täällä kukaan muutenkaan olisi kuunnellut, mutta onhan se ihan kohteliasta.

Ulosotonhaltijan lakkauttamista koskevassa hallituksen esityksessä tietyllä tavalla nykyisyys ja menneisyys törmäävät tulevaisuuden kanssa tavalla, johon kannattaa kiinnittää huomiota, ja

siihen on kiinnitetty valiokunnan mietinnössä muutamalla rivillä huomiota.

Ulosottoviranomainen edelleenkin tallettaa haltuunsa joutuvat rahat virkatilille, jolla nämä varat varmastikin ovat suojassa. Mutta lain mukaan, kun tilille kertyy riittävästi tiettyyn tarkoitukseen tulevia varoja, ne on siirrettävä erilliselle talletustilille. Euroopan unionissa on vireillä direktiivi, jonka mukaan pankkitalletusten suoja tullaan alentamaan ehkä 150 000 markkaan. Nyt on noussut ongelma siitä, vastaako esimerkiksi valtio niistä varoista yli tämän 150 000 markan, johon pankkien vastuu päättyy tileillä, joille virkatileitä on siirretty ulosmittauksessa kertyneitä varoja.

Lakivaliokunta kiinnittää tähän huomiota. Tämä tuli kansanedustaja Salon erinomaisena oivalluksena lakivaliokunnassa esille. Oli hyvä, että sitä käsiteltiin. — Täytyy kysyä, mihin me täällä joudummekaan, kun ed. Salo tämän vuoden loppupuolella jättää paikkansa eduskunnassa, kun hän tekee näin hyviä huomioita. — Joka tapauksessa asia tuli aivan asiallisesti käsiteltyyn. Siihen kiinnitetään täällä huomiota. Usein on sillä tavalla, että vaikka valiokunnan mietinnössä kiinnitetään johonkin asiaan huomiota, niin kun asia tulee akuutiksi, tätä ei ole otettu huomioon.

Toisin sanoen kun Euroopan unionin direktiivi astuu myös Suomessa voimaan, eivät pankit ja valtio, yhteiskunta, enää vastaa kuin 150 000 markkaan talletustileillä olevista varoista. Jos asiaa ei siinä vaiheessa lainsäädännöllisesti huomioida sillä tavalla, että vastuukykykset selvitetään, käy sillä tavalla, että eräänä päivänä miljoonan markan tilisaldo kutistuu 150 000 markkaan, jos pankki menettää maksukykynsä. Silloin hyvin helposti kysellään, kuka on vastuussa. Näinhän on monta kertaa käynyt.

Sen takia, rouva puhemies, halusin eduskunnan arvokkaalta puhujapaikalta tulla vielä huomauttamaan tästä. Kun direktiivi aikanaan Suomessa astuu voimaan, siinä vaiheessa pitäisi myös todella huomioida ulosottoviranomaisten talletusten suoja sillä tavalla, että ei ryhdytä rahojen omistajan ja toisaalta yhteiskunnan taholta riitelemään näistä asioista, vaan asia olisi lainsäädännöllisesti kunnossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi ulosoton viranomaisia ja muutoksenhakua sekä ulosotonhaltijan lakikauttamista koskevan uudistuksen siirtymäsäännöksistä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 93/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Lakialoite laiksi tuloverolain 101 ja 106 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 47/1996 vp (Paula Kokkonen /kokym.)

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ensimmäinen varapuhemies:
Ed. Kukkonen — anteeksi, ed. Kokkonen!

Ed. Kokkonen: Arvoisa rouva puhemies! Jonkinlaisesta linnusta kuitenkin oli kysymys ja vielä pienimuotoisesta.

Kysymys on ehdotuksesta laiksi tuloverolain muuttamisesta. Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että laki on epäselvä. Se on aiheuttanut ristiriitaisia tulkintoja, ja kansalaisia, erityisesti pienipalkkaisia eläkeläisiä, on kohdeltu eriarvoisesti, eri tavoin, eri kunnissa.

Tuloverolain 86 §:ssä säädetään kunnallisverotuksessa veronalaiseksi tuloksi muulle kuin puolisolle tai suoraan ylenevää tai alenevaa polvea olevalle perilliselle tullut perintö, perintökaaren 8 luvussa tarkoitettu avustus tai hyvitys, testamentti sekä lahja siltä osin, kuin nämä samalta perittäväältä tai lahjoittajalta saatuina ovat verovuonna arvoltaan yhteensä yli 15 000 markkaa. Tuloverolain 86 § on sijoitettu lain 4 lukuun, jonka otsikko on Ansiotulon veronalaisuus. Sivuperinnön verottaminen ansiotulona vaikuttaa pe-

rinnönsaajan eläketulojen verotukseen. Eläketulovähennys ja kunnallisverotuksen perusvähennys pienenevät ansiotulojen kasvaessa.

Pientä eläkettä saava henkilö, jonka verotusta kyseiset vähennykset normaalisti keventävät, huomaa eläkkeensä veroprosentin nousevan huomattavasti sivuperinnön takia. Verohallinnon tietokoneet ovat laskeneet ainakin vuosien 93 ja 94 verotuksessa eläketulovähennyksen ottamatta huomioon sivuperintöä. Eräiden vero toimistojen verotusasiamiehet ovat vaatineet erityisesti vuoden 94 verotuksessa muutosta. Oikaisulautakunnat ovat useimmiten hyväksyneet asiamiesten vaatimukset. Onpa ennakkotapaus Turun ja Porin lääninoikeudesta. Kunnanasiamehen tekemän valituksen johdosta siellä on määrätty sivuperintö otettavaksi huomioon kunnallisverotuksen eläketulovähennystä määrättäessä. Verotusasiamiehen valitusaika vuoden 94 verotuksesta on päättynyt kesäkuun lopussa tänä vuonna. Vaikka veroasiamiehet ovat tehneet satoja oikaisuvaatimuksia, on selvää, että monessa tapauksessa sivuperintöä ei ole otettu huomioon kunnallisverotuksen eläketulovähennystä ja perusvähennystä määrättäessä.

Eläkeläisiä on näin ollen kohdeltu verotuksessa eri tavalla asuinpaikkakunnasta riippuen. Epäselvä laki ja lääninoikeuden verohallinnon omaksumaa kantaa ankarampi tulkinta ovat aiheuttaneet sen, että monet eläkeläiset joutuvat maksamaan tuhansien markkojen suuruisia veroja jälkepäin. Ongelma koskee nimenomaan pienituloisia eläkeläisiä, koska eläketulovähennys myönnetään eläkkeellä oleville puolisoille alle 65 000 markan ja yksinäiselle alle 77 000 markan ansiotulosta.

Verohallituksen maksuunpanotilaston mukaan sivuperinnön saaneita eläkeläisiä on vuonna 94 ollut yhteensä 7 978. Sivuperinnön suuruus on ollut keskimäärin hieman yli 92 000 markkaa. Eläketulovähennystä on saanut noin 67 prosenttia eläkeläisistä ja siten voidaan olettaa, että tämä ongelma koskee noin 5 000:ta-5 300:aa eläkeläistä vuosittain eli kolmen vuoden aikana enintään noin 15 000:ta henkilöä. Vuoden 93 verotuksessa verohallinnon laskelmia on käytännössä vain harvoissa verotoimistoissa korjattu, ja niinpä toivoisin, että tämä ilmeinen epäkohta voitaisiin korjata.

Siksi tämä lakialoite on tehty. Kuten havaitaan, sen allekirjoittajina ovat toimineet äärioikealta ääriivasempaan olevat ryhmät, joten oletan, että ymmärretään, että on kysymys nimen-

omaan pienituloisten eläkeläisten kohdalle sattuneen kohtuuttomuuden korjaamisesta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Minulla on kunnia kuulua näihin allekirjoittajiin, jotka ovat siis kaikki todella tässä vakavasti liikkeellä. Haluaisin todeta, että maassa on yli 270 000 sellaista eläkeläistä, joiden eläketulo on tasolla 3 000—3 900 markkaa kuukaudessa ja aivan vasta julkaistujen tutkimusten mukaan on hyvä tietää, että eläkeläisten verotus esimerkiksi tasolta 6 250 markkaa kuukaudessa on selvästi korkeampi ja heitä verotetaan voimakkaammin kuin vastaavaa tuloa saavaa palkansaajaa. (Eduskunnasta: Ei pidä paikkaansa!) Tämä pohjautuu nimenomaan siihen, että sairausvakuutusmaksu on 3 prosenttiyksikköä korkeampi. Tämä, mitä ed. Kekkonenkaan ei ehkä tiedä, pohjautuu valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen valtuuskunnan eilen antamaan informaatioon, joka taas pohjautuu Veronmaksajain Keskusliiton tutkimuksiin.

Näin ollen viittaan siihen, mitä ed. Kokkonen totesi eläkeläisten verotuksesta. Meillä on tässä paljon tehtävää. Eläketulovähennyksen nostaminen on todella yksi asia ja sairausvakuutusmaksun pienentäminen toinen. Edelleen puhe ikärasismista sinänsä on aiheellista, jos näin menetellään ja näin verotetaan. Vähintä, mitä voisi tietysti kansanedustajilta vaatia, on se, että he tuntisivat asian. Mutta esimerkiksi ed. Kekkonen omalla välihuudollaan osoitti tietämättömyytään.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni en ole esittänyt yhtään välihuutoa.

Mutta minun vastauspuheenvuoroni oli aikoinaan tarkoitettu ed. Kokkoselle. Sikäli kuin oikein ymmärsin hänen logiikkansa, yhtenä punaisena lankana oli se, että verokohtelun pitäisi olla samanlaista kaikkialla, koko maassa. Minustan täytyy tietysti olla kaiken lainsäädännön ihan perimmäinen lähtökohta. Tässä mielessä ed. Kokkosen aloite kyllä ansaitsee erittäin huolellisen ja tarkan tutkimisen, koska takana on tämä suuri periaatteellinen lähtökohta.

Ed. K o k k o n e n : Rouva puhemies! Tämä oli juuri se lähtökohta, jonka ed. Kekkonen toi esiin. Kysymys on nimenomaan siitä, että samanlaisessa tapauksessa on kohdeltu eri kunnissa kansalaisia eri tavoin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi eläkeasiainvaltuutetusta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 48/1996 vp (Toimi Kankaanniemi /skl ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Lakialoite laiksi eläkeasiainvaltuutetusta koskettelee jossakin määrin samaa asiakokonaisuutta, mistä edellisessä lakialoitteessakin puhuttiin, eli eläkkeenhakijain oikeusturvan parantamista tässä yhteiskunnassa. Suomessa on yli miljoona eläkkeensaajaa ja uusia eläkkeitä hakee runsaat 100 000 kansalaista joka vuosi. Eläkerahastoissa ja koko eläkejärjestelmässä liikkuu valtavat varat. Edunsaajille eli eläkkeenhakijoille ja sitten eläkkeensaajille nämä etuudet ovat elämän ja toimeentulon perusta, siis keskeinen asia. Eli yli viidennes suomalaisista on eläkejärjestelmien piirissä, ja kun väestökehitys on se, mikä meillä tällä hetkellä on, jatkossa tämä määrä vain kasvaa.

Erilaisten eläke- ja muiden etuuskien piiriin pääsemisessä on kuitenkin jatkuvasti hyvinkin räikeitä epäkohtia ja ongelmia. Näihin varmasti lähes jokainen kansanedustaja on työssään ja ihmisiä tavatessaan törmännyt, hyvinkin erilaisiin ongelmiin, joissa hakijat kokevat tulevana huonosti kohdelluiksi ja saavansa osakseen epäoikeudenmukaisen käsittelyn. Yksi tällainen vakava ongelma on se, että sairasta tai vammautunut henkilöä hoitavien ja tutkineiden lääkäreiden antama työkyvyttömyyslausekanto ei aina edes hyvinkään selvissä tapauksissa johda myönteiseen eläkepäätökseen. Kun asiantuntijalääkärit ovat tutkineet henkilön ja todenneet työkyvyttömäksi, niin eläkelaitoksen lääkäri saattaa henkilöä tutkimatta todeta hänet työkykyiseksi. (Ed. Laakso: Ei saata, vaan tekee niin pääsääntöisesti!) Näin on tapahtunut viime vuosina jopa kasvavassa määrin.

Tällaisten tapausten kohdalla valitustie on luonnollisesti käytettävissä, mutta se on hyvin vaikea, raskas ja pitkä ja erityisesti sellaisille henkilöille, joiden taloudellinen tilanne on tästä

syystä johtuen vaikea, joiden sairaus tai vamma aiheuttaa vaikeuksia omien asioiden hoidossa. Usein myös perheongelmat tällaisessa tilanteessa kasaantuvat ja sitä kautta elämäntilanne käy erittäin ahtaaksi.

Omalle kohdalleni on tällaisia tapauksia tullut hyvinkin paljon viimeisen vuoden aikana. Kun näitä tapauksia tuli, kirjoitin muutamiin lehtiin pyynnön, että ihmiset, jotka ovat ajautuneet tällaiseen eläkeloukkuihin, ottaisivat yhteyttä, kirjoittaisivat tilanteestaan lyhyesti. Tuollaisia vastauksia sain parin kolmen viikon aikana yli 300. Eli kysymys ei ole vain yksittäisistä tapauksista, vaan valtavasta ongelmasta ihmisten osalta, joilla on todellinen syvä hätä jokapäiväisen toimeentulon ja elämän tulevaisuuden suhteen.

Usein näissä tapauksissa on sairauspäiväraha-kausi kulunut loppuun. Vaikka ihmisellä olisi työpaikka, hän ei voi työtä tehdä, koska ei siihen kykene. Eläkettä hänelle ei ole myönnetty, mutta hän ei myöskään saa työttömyysturvaa, koska hänellä on työ, jota ei kuitenkaan voi hoitaa, jotta siitä saisi palkkaa. Joten todellisessa umpikujassa olevia ihmisiä näissä minulle kirjoittaneissakin on lukuisa määrä. Ongelman vakavuus on niin syvä, että se on häpeäksi suomalaiselle pohjoismaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle ja lain säätäjillekin.

Asiaa tutkittaessa voi nähdä, että itse asiassa lainsäädännössä ei välttämättä suuria ongelmia ole. Suurimmat ongelmat ovat lain soveltamisessa järjestelmän sisällä. Ongelman ratkaisua miettäessä yksi varteenotettava ehdotus tuli kentältä, se että perustettaisiin erityinen riippumaton eläkeasiainvaltuutetun virka. Valtuutetulla olisi oikeus puuttua asiaan jo ennen valitusprosessin alkamista näissä tilanteissa, ja näin ongelmaa voitaisiin parantaa.

Tällaisella eläkeasiainvaltuutetulla voisi olla hyvin samanlainen asema, valtuudet ja toimintamalli, joka löytyy muun muassa meillä olevilta ulkomaalaisvaltuutetulta tai tasa-arvovaltuutetulta tai tietosuojavaltuutetulta. Esimerkiksi ulkomaalaisia on Suomessa suhteellisen vähän verrattuna eläkeläisiin tai eläkettä hakeviin henkilöihin. Kuitenkin on arvokasta, että meillä on ulkomaalaisvaltuutettu, joka näiden ihmisten etua valvoo, asiaa ajaa ja puolustaa heitä byrokraatiassa. On tärkeää, että näin on.

Samalla tavalla olisi tärkeää, että meillä olisi todella eläkejärjestelmiin ja lainsäädäntöön hyvin perehtynyt henkilö, joka voisi puuttua eläkettä hakevien oikeuksiin näissä räikeissä ta-

pauksissa, joita siis on varsin paljon. Työn puutetta ei tällaisella valtuutetulla olisi. Ymmärrän, että sosiaali- ja terveysministeriössä on jo nyt joku virkamies, joka jossakin määrin näitä asioita pohtii ja vastailee kysymyksiin, mutta hän ei ole näihin asioihin erityisesti paneutunut eikä häntä ole irrotettu siihen tehtävään. Näin ollen hänen mahdollisuutensa tämän laajan ja syvän ongelman ratkaisemiseksi ovat liian rajoitetut.

Aloitteessa siis esitetään, että perustettaisiin erityinen eläkeasiainvaltuutetun virka. Tämän tehtävänä olisi palauttaa luottamus eläkejärjestelmien toimivuuteen ja oikeudenmukaisuuteen ja vahvistaa erityisesti työkyvyttömyyseläkkeen hakijain oikeusturvaa. Hänen tehtäviinsä voidaan myös sisällyttää eläkelaitosten myöntämien muidenkin etuuksien osalta edun hakijain ja saajien oikeusturvan toteutumisen valvonta. Lisäksi hän voisi olla eläkkeensaajien vero- ja muun lainsäädännön kehittymisen seuraaja ja asiantuntija niissä asioissa eli muun muassa sellaisissa asioissa, joita edellinen, ed. Kokkosen lakialoite sisällyttää.

Tämä olisi pitkä askel, ei varmastikaan yksinään riittävä, näiden ihmisten ongelmien auttamiseksi, jotka ovat ehkä kaikkein kurjimmassa asemassa tässä yhteiskunnassa tänä päivänä. Toivon, että tämä lakialoite saa myönteisen vastaanoton.

Ed. Virtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Suomessa on toista miljoonaa eläkeläistä, joista erityisesti vähätuloisimmat ovat viime vuosien aikana joutuneet kärsimään erinomaisen suurista taloudellista epäkohdista ja epäoikeudenmukaisuuksista. Samoin, niin kuin on tullut esille, eläkettä haettaessa epäoikeudenmukaisuus on suuri, vaikka eduskuntakin on moneen kertaan pyrkinyt tätä asiaa edesauttamaan, toisin sanoen tuomaan eläkehakemuskäsittelyihin edes jonkinlaista oikeudenmukaisuutta.

Mutta siitä huolimatta ed. Kankaanniemen aloite on oikea populismin huippu. Sitä osoittaa se, että hänen ryhmästäänkin vain puolet on sen allekirjoittanut. Huomautan ed. Kankaanniemelle, mikä osoittaa aloitteessa sen, että se on tehty vain siksi, jotta päästäisiin asiasta hehkuttamaan. Se on 4 §, jossa lukee: "Eläkeasiain-

valtuutetulla voi olla toimisto." Luuleeko ed. Kankaanniemi, että kun on toista miljoonaa eläkeläistä, joiden puolestapuhujana tällainen henkilö olisi, hän hoitaisi työtä niin kuin matkasaarnaaja asuntonsa perähuoneessa olevasta matkalaukusta, jossa olisivat nämä asiapaperit, joita tässä asiassa tarvittaisiin. Eikä olisi henkilökuntaa lainkaan. Tässähän sanotaan, että "voi olla" virkamiehiä ja muuta henkilökuntaa."

Kyllä tällaisella organisaatiolla, jos se perustetaan tositaroituksella, täytyy olla toimisto. Sillä täytyy olla useita kymmeniä, ehkä useita satoja, työntekijöitä, jotka ovat ammattiinsa ja tehtävänsä perehtyneet, eikä sillä tavalla, että "voi olla" toimisto tai ei ole toimistoa ja on vain puhelinlangan ja gsm:n päässä tavoitettavissa joku jostakin, kun matkustetaan autolla johonkin suuntaan.

Tämä osoittaa, ettei tätä aloitetta ole tehtykään tositaroituksella.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Parikymmentä vuotta sitten maasamme aina pyrittiin ratkaisemaan kaikki ongelmat asettamalla komitea tutkimaan niitä, ja tällä hetkellä näyttää siltä, että erilaisten valtuutettujen virkojen perustamisella pyrittäisiin ratkaisemaan yhteiskunnassa olevat ongelmat.

Yhdyn ed. Aittoniemen näkemykseen siitä, että tämä on kyllä populismin huippua, koska olemme lähestymässä vaaleja, joissa on 1,1 miljoonaa äänestys-oikeutettua eläkeläistä. Siinä mielessä tietysti ed. Kankaanniemi itse ehdokkaana on osunut hyvin ajankohtaiseen asiaan, koska tiedetään, että eläkeläisten keskuudessa on varmasti osaksi oikeutettuaakin tyytymättömyyttä.

Mitä eläkeläisten asemaan tulee, niin jo tällä hetkellä toimivilla järjestelmillä eläkeläisten asiat pystytään hoitamaan. Siinä mielessä tällaisen valtuutetun viran perustaminen ei varmasti ole tarpeellista.

Mutta tähän kysymykseen, johon ed. Kankaanniemi kiinnittää huomiota työkyvyttömyyseläkkeiden hakijoiden oikeusturvan osalta, on varmasti syytä puuttua. En ole ymmärtänyt sitä viimeaikaista kehitystä, jota erityisesti valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ajavat, että kaikin eri keinoin yritetään vaikeuttaa ihmisten eläkkeellepääsyä. Näin esimerkiksi on käymässä työkyvyttömyyseläkkeiden osalta. Tuntuu siltä, että lääkäreille on annettu ohjeet siitä, että pitää vaikeuttaa eläkkeellepääsyä,

vaikka ihmisen terveys olisi jo selvästi heikentynyt ja työkyvyttömyyseläkkeeseen normaalissa tilanteessa olisi ollut oikeutus.

Mutta, rouva puhemies, tämä ratkeaa kyllä muilla keinoilla. Ei tähän tarvita eläkeasiainvaltuutetun virkaa. Niin kuin totesin, nykyjärjestelmät toimivat aivan moitteettomasti. Tarvitaan poliittista tahtoa, jota toivoisin muun muassa ed. Kankaanniemeltä ja muilta muinakin aikoina kuin ennen vaaleja.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa tuli jo useita elementtejä, joihin olisi syytä puuttua.

Totean ensin, että yhdyin siihen kuoroon, joka katsoo, ettei tällaista eläkeasiainvaltuutettua erikseen tarvita. Terveysturvan oikeusturvakeskus antaa jo nyt lausuntoja eläkeasioissa ylimmille tuomioistuimille, eduskunnan oikeusasiamiehelle ja oikeuskanslerille. Siellä on sitä varten erikseen henkilökuntaa.

Eduskunnan oikeusasiamies on toiminut jo ties kuinka kauan eläkeasiainvaltuutettuna nimenomaan selvittellen viimesijaisena, sanoisinko, oikeuskeinona ihmisten oikeuksia saada eläkkeensä. Yleensä jos eduskunnan oikeusasiamies on huomannut asiassa moitittavaa, asianomainen on sen eläkkeen kyllä myöskin saanut.

Mitä tulee lääkärinlausuntoihin, tämä on ikuisuuskyseminen. Näistä on täälläkin moneen kertaan keskusteltu nimenomaan eläkeasioitten yhteydessä. Totean, etten ole havainnut, että lääkäreitten käytös siinä niinkään olisi muuttunut, vaan ratkaisuvallan haltijan käytös on saattanut muuttua. Siitä taas eivät lääkärit ole vastuussa.

Toisaalta totean, kun näitä on nyt lähes neljännesvuosisadan katsonut tuolla koneistossa, että pitäisi ymmärtää, että lääkärin, joka kirjoittaa työkyvyttömyyslausekseen, pitäisi kirjoittaa se niin selvästi, että myöskin joku hänen kollegansa, joka sitä joutuu valitusinstanssissa taikka päätöksentekoaikana arvioimaan, pystyy tuon lausekseen perusteella saamaan luotettavan kuvan potilaan tilasta.

Katsoisinkin, että jos ja kun tähän halutaan saada korjaus, täytyy keskussairaaloihin perustaa tiimit, jotka arvioivat ihmisten työkyvyttömyyden. Se ei yhden lääkärin lausekseen minun mielestäni tule missään olosuhteissa onnistumaan. Lääkärit ovat joskus, niin kuin joku on kauniisti sanonut, tilannevaikutusalttiita, eli edessä olevalle itkevälle potilaalle on vaikea sa-

noa, että et sinä näillä sairauksilla maassa vallitsevan ratkaisukäytännön mukaan ole vielä työkyvytön.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen vuoro): Arvoisa puhemies! Olen syvästi murheellinen niitten satojen ihmisten puolesta, jotka ovat tähän asiaan joutuneet törmäämään toselämässä, sen johdosta että täällä tällaisia ajatuksia esitetään eli heitetään koko ongelma sivuun, ikään kuin mitään sellaista ei olisiakaan. Voin näyttää teille kymmeniä kirjeitä, jotka on kyynelin kirjoitettu. Tämä on vakava kysymys.

Se, ed. Aittoniemi, että puhutaan 4 §:ssä että ”voi olla” toimisto, on aivan samoin kuin ulkomaalaisvaltuutetun osalta ja näissä muissakin tapauksissa: Voi olla toimisto ja siinä voi olla henkilökuntaa, ja sitä tietysti täytyy olla. Laissa pitää se näin sanoa, ja sitten budjetin yhteydessä annetaan joko lisää voimavaroja tai ei. Mutta ongelmat ovat niin syvät, että ne eivät nykyisellä systeemillä ratkea.

Ed. Kokkonen totesi, että on oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies, Oikeusturvakeskus jne., ja esitti vielä uutta hajautettua mallia. Minusta siinä oli selvä tieto, että ongelma on sellainen, ettei se ratkea nykyisellään. Eläkettä hakevat ihmisraukat — sanon suoraan — joutuvat tässä viidakossa pyörimään, etsimään apua sieltä täältä, kuuntelemaan jos jotakin tahoja, ja asiat seisovat, eikä kukaan ota vastuuta.

Tällainen on askel oikeaan suuntaan, eikä tämä ole minkäänlaista populismia. Häpeän teidän puolestanne, hyvät ystävät, että te väitätte tämän olevan pelkkää populismia. Tämä on vakava kysymys tässä maassa.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Ed. Kankaanniemen aloitetta erityisen eläkeasiainvaltuutetun perustamisesta on vastustettu muun muassa sillä väitteellä, että nykyjärjestelmä toimii hyvin. En tiedä, kuinka niin kokenut kansanedustaja kuin ed. Elo, joka hyvin tietää eläkejärjestelmässämme olevat ongelmat, voi esittää tällaisen väitteen.

Totta on se, että lainsäädäntö, joka on tiettyjen eläkeratkaisujen pohjana, on toimiva, mutta itse käytäntö ei ole. Ehkä voin yhtyä tässä yhteydessä — en ole aivan varma voinko, mutta ehkä — siihen johtopäätökseen, että varsinaisia lainsäädännöllisiä muutoksia nykyinen eläkejärjestelmä ei tarvitse, mutta nykyinen käytäntö sitä vastoin tarvitsee muutoksia todella paljon.

Yksi perusongelma, joka varmasti tulee

useimpia kansanedustajia vastaan, on juuri se, mihin ed. Kankaanniemi aloitteessaan viittaa. Eli kun potilaan tutkinut lääkäri toteaa — ja, ed. Kokkonen, yksiselitteisesti, olen hoitanut näitä kymmeniä tapauksia — että potilas on työkyvytön, hän tekee tällaisen johtopäätöksen valaehdoisesti lääkärinvalansa pohjalta, mutta vakuutusyhtiön lääkärit näkemättä potilasta tutustuen ainoastaan papereihin tekevät päätöksen, että hän on täysin työkykyinen. Näitä tapauksia ei ole kymmeniä, niitä on satoja, niitä on tuhansia, niitä on kymmeniätuhansia.

Nämä työkyvyttömät, jotka yrittävät päästä työkyvyttömyyseläkkeelle, muodostavat tällä hetkellä todella ison ongelman, ja tämä ongelma johtuu juuri siitä, että valitettavasti poliittinen eliitti näyttää suojelevan tällä hetkellä sellaista tulkintaa, ettei työkyvyttömyyseläkettä pidä myöntää sillä tavalla, kuin vielä muutama vuosi sitten työkyvyttömyyseläkkeelle oli mahdollista päästä. Vaikka työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyn lainsäädäntö ei ole tiukentunut, nykyinen käytäntö on tiukentunut huomattavasti. Joka vuosi hylätään yhä enemmän hakemuksia työkyvyttömyyseläkkeestä.

On aivan selvää, että vakuutusyhtiöiden lääkärin kuuntelevat isäntänsä. Eli vakuutusyhtiölle on edullisempaa tietenkin se, että pääsääntöisesti työkyvyttömyyseläkehakemukset hylätään, sen sijaan että hakijat päästettäisiin lääkärinlausuntojen perusteella ja lääkärintutkimuksiin vedoten työkyvyttömyyseläkkeelle. Eli kysymys on puhtaasta bisneksestä, jota vakuutusyhtiöt ja niiden palveluksessa olevat lääkärit harjoittavat. Tämä on ongelma numero yksi tällä hetkellä, ja siihen pitäisi saada välttämättä jonkinlainen ratkaisu.

Itse en ole varma, onko eläkeasiainvaltuutetun perustaminen oikea ratkaisu, mutta en sulje tällaisen valtuutetun perustamista myöskään pois. Näin siksi että erityisesti nykyinen hallitus vaikuttaa jatkavan sitä viime hallituksen omaksumaa käytäntöä, että kun esimerkiksi eläkeläisten verotukseen tai muuhun kohteluun lainsäädännössä tehdään muutoksia, pääsääntöisesti eläkeläisjärjestöjä ei enää kuulla.

Tästä taas johtuu se, että valtiovarainministeriön virkamiehet sisällyttävät esimerkiksi lainsäädäntöön monia sellaisia kysymyksiä, jotka menevät myös ohitse ministereiltä. Esimerkiksi me olemme kuulleet tämän hallituksen ministereiden väittävän, ettei eläkeläisten verotus ensi vuonna kiristy, vaikka tulo- ja varallisuusverolain muutosesityksessä todetaan sivulla 5 eräästä

muutoksesta: ”Koska muutos on verotusta kiristävä, ehdotetaan, että sitä ei sovellettaisi niihin puolisoihin, jotka ovat vuonna 1996 saaneet yksinäisen eläketulovähennyksen.”

Eläkeläisjärjestöille on tullut yllätyksenä se, että hallitus esittää eläketulovähennyksen leikkaamista tavalla, jota kaikki eläkeläisjärjestöt ovat vastustaneet ja jonka suunnitelman toteuttamisesta eläkeläisjärjestöillä ei ole ollut minikäänlaista käsitystä. Hallitus siis esittää sitä, että ensi vuonna uusien eläkeläisten, sellaisten eläkeläisten, jotka jäävät eläkkeelle ensi vuonna ja ovat naimisissa, eläketulovähennystä leikattaisiin välittömästi, kun ensimmäinen puoliso haakeutuu eläkkeelle. Nykyinen käytäntö on ollut se, että eläketulovähennys kyllä leikkautuu ensimmäiseltäkin puolisolta, mutta vasta silloin, kun toinenkin puoliso jää eläkkeelle. Tämä merkitsee markoissakin tavattoman suurta, leikkausta, joka kohdistuu ensi vuonna eläkkeelle jääviin.

Toinenkin yllätys sisältyy ensi vuoden budjettiesitykseen, yllätys joka näyttää tulleen monelle ministerille, huom! ministerille, yllätyksenä. Eli kun he ovat hyväksyneet budjettiesityksen, he eivät ole tienneet, että he ovat olleet hyväksymässä myös sen, että esimerkiksi kunnallinen ansiotulovähennys ei koske lainkaan työttömiä eikä eläkeläisiä.

Kunnallinen ansiotulovähennys vielä tänä vuonna koskee esimerkiksi työttömiä. Mutta hallitus suuressa viisaudessaan tekee nyt muutoksen, jonka tuloksena samanaikaisesti, kun palkansaajien ja yrittäjien verotus kaikilla tulo-tasoilla ensi vuonna kevenee, työttömien verotus kiristyy siksi, että kunnallinen ansiotulovähennys, joka aikaisemmin on koskenut työttömiä, ei enää koskekaan ensi vuonna työttömiä lainkaan. Myös eläkeläisten osalta tilanne on se, että tämä kunnallinen ansiotulovähennys, jota nyt siis aletaan kutsua kannustinvähennykseksi, syrjii paitisi työttömiä ja muita sosiaaliturvan tai erilaisten tulonsiirtojen varassa eläviä myös eläkeläisiä. Hämmästyttävää kyllä, siis ministerit eivät tunne oman budjettiesityksensä sisältöä eivätkä tiedä, että tällainen heikennys sisältyy budjettiesitykseen.

Nämä ovat mielestäni perusteltuja syitä siihen, että jokin muutos on aikaansaattava eläkeläisten kohteluun. On pidettävä huolta siitä, että joko nykyjärjestelmää paikataan siten, että todellakin eläkeläisjärjestöt tai heidän edustajansa tai heidän etujaan valvovat ovat mukana esimerkiksi lainsäädännöllisiä muutoksia tehtäessä, tai

sitten toteutetaan se, mitä ed. Kankaanniemi esittää, eli perustetaan erityinen eläkeasiainvaltuutettu, joka kiinnittää päättäjien huomiota ei vasta budjetin hyväksymisen jälkeen hallituksessa vaan ennen kaikkea sitä ennen siihen, että budjettiesitykseen sisältyy tällaisia, mielestäni varsin räikeitä eläkeläisiin kohdistuvia, heidän etuihinsa kohdistuvia, heikennyksiä.

Edustajat Rehn ja Saapunki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laakson puheenvuoron johdosta totean, että minun mielestäni se oli hirvittävää populismia. Lääkärintlausunnot eivät ole jumalansanaa. Kun olen ammatikseni joutunut tuhansia ja tuhansia näitä arvioimaan vuosien mittaan, olen voinut havaita, että lääkärintlausuntoja on kovin monenlaisia. On yritetty opastaa lääkärikuntaa lausuntojen tason parantamisessa. Siinä on myös ammattijärjestö tehnyt erittäin kiitettävää työtä. Mutta valitettavasti on näin, että kun lausuntoja kirjoitetaan hyvin paljon ja kun lääkäritkin ovat vain ihmisiä, usein on potilaan kasvojen edessä, jos hän käyttää saman tyyppistä kieltä kuin nyt ed. Laakso, vaikea yksittäisen lääkärin sanoa, että en ole samaa mieltä kanssasi siitä, että olisit meidän maassamme vallitsevan käytännön mukaan eläkekelpoinen.

Tämän vuoksi katsonkin, että joku tiimi esimerkiksi juuri aluesairaalassa voisi parhaiten ja puolueettomimmin arvioida, onko asianomainen työkyvytön vai eikö. (Ed. Ala-Harja: Tiimi on!) — Täältä kuului välihuuto, että tällainen tiimi on olemassa. Ei ole kattavasti koko maassa eikä ainakaan kaikkia potilaita tällä tavalla arvioida, koska jatkuvasti nämä yksittäisten lääkäreiden lausuntojen ongelmat tulevat esiin keskusteluissa tässäkin salissa.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Laakso puhui paljon hyvää asiaa, mutta samalla syyllistyi kyllä itse vähän populistiseen lähtökohtaan puhuessaan muun muassa verotuksellisista toimenpiteistä. Ei niitä mikään eläkeasiainvaltuutettu voi ratkaista. Se on vain kulloisenkin hallituksen ja eduskunnan tahto. Näistä asioista me, ed. Laakso, varmasti pystymme puhumaan vielä moneen kertaan. On selvä, että ongelmia on.

Ed. Kokkosen kanssa olen aivan samaa mieltä siitä, että meillä on myöskin erilaisia järjestelmiä. Niin kuin ed. Kokkonen aikaisemmin sanoi, eduskunnan oikeusasiamies on ollut yksi erittäin käytetty eläkeasiainvaltuutettu. Hänen ratkaisujaan on paljon tiedossa. Sitä paitsi me tiedämme, että eläkeläiset voivat valittaa vaikka Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuimeen ja ovat niin tehneetkin muun muassa taitetun indeksin osalta. Kyllä tällaisia kansainvälisiäkin elimiä on, joihin eläkeläiset voivat valittaa.

Kysymys on hyvin pitkälle kuitenkin kaikissa asioissa poliittisesta tahdosta. Siinä mielessä olen sitä mieltä, että esimerkiksi eläkeiän nostaminen nyt keinotekoisin toimenpitein sillä tavalla, että esimerkiksi lääkäreille annetaan ohjeet siitä, että täytyy tiukentaa eläkkeelle pääsemisen ehtoja, minusta on väärin tässä tilanteessa, kun työttömyytemme on aivan huippulukemissa. Vaikeutetaan eläkkeelle pääsyä ja samalla nostetaan työllistämiskynnystä nuorille. Nuorten on yhä vaikeampaa päästä työmarkkinoille samalla, kun eläkeikää nostetaan. Eläkeiän käytännön nostaminen on varmasti hyvä tilanteessa, jossa taloutemme toimii kunnolla, mutta taloutemme ei ole terve tällä hetkellä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen itse asiassa ed. Kokkosen kanssa aivan samaa mieltä siitä, mitä hän esitti.

Tarkoitin vain sitä, että on paljon selkeitä lääkärintodistuksia, joissa todetaan potilas tutkimuksen perusteella työkyvyttömäksi. Tästä huolimatta, vaikka ei ole minkäänlaista tulkinna varaa lääkärintodistuksen suhteen, potilasta kuulematon, potilasta näkemätön vakuutusyhtiön lääkäri tekee päätöksen, että henkilö on täysin terve ja työkykyinen. Juuri ne ongelmat kasautuvat monille kansanedustajille näiden eläkeläisten osalta. (Ed. Tiisanen: Potilaille ne kasautuvat!) — Ja ennen kaikkea ongelmat kasautuvat potilaille, jotka joutuvat käymään mitä monimutkaisimman valitusruletin lävitse. — Olen myös samaa mieltä ed. Kokkosen kanssa siinä, että jonkinlainen laajempi kollegio esimerkiksi aluesairaالاتasolla voisi olla hyvä.

Perusongelma tässä kuitenkin on se, että viime vuosien aikana linja on selvästi tiukentunut. Työkyvyttömyyseläkkeelle on vaikeampi päästä kuin aikaisemmin. Pitää suurin piirtein olla pää toisessa kainalossa, ennen kuin vakuutusyhtiön lääkäri uskoo, että työkyky on menetetty.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Täällä veljet ja sisaret ovat todistaneet samoista asioista, mistä aion itsekin puhua. Kysymyksessä on ed. Kankaanniemen lakialoite eläkeasiainvaltuutetun viran perustamisesta. Itse en ole aivan sataprosenttisen varma, onko tämä toimintatapana oikein. Ongelma on olemassa. Se on edellisissäkin puheenvuoroissa selkeästi tullut esille. Problematiikkaan kuuluu tietysti se, että viime vuosina on tullut yhä enemmän hylkypäätöksiä. Sitä voi pohtia monelta kantilta, onko jostakin syystä nykyinen kova työttömyys vaikuttanut ja ahdistunut tilanne niin, että tulee enemmän eläkkeen hakijoita. (Ed. Tiisanen: Hakemukset ovat vähentyneet!) Jostain syystä hylty ovat kasvaneet prosentteissa.

Minä liittäisin tähän toisen kysymyksen. Tämä on vähän rinnakkainen kysymys myös työtaturmien korvausjärjestelmien osalta, koska molemmissa toimii sama sääntö. On kysymys siitä, millä tavalla se instanssi, mikä tutkii näitä hakemuksia, käsittelee lääkärintodistukset, miten se uskoo spesialistia, joka on jollekin alalle erikoistunut. Työtaturmatapauksissa se tulee hyvin esille. Voi olla joku käsikirurgian dosentti, kaikki kansainväliset mitat täyttävä, heitä on muutama. Sitten vakuutusyhtiössä sattuukin olemaan joku sellainen tohtori, joka ei ole läheskään niin pitkälle lukenut. Hän voikin yllättäen todeta, että ”eihän sen kaverin käsi olekaan kiipeä, eihän siitä tarvitse maksaa tapaturmakorvausta”.

Saman tyyppinen tilanne on eläkepuolella myös. Siellä ammattitaidoltaan huomattavasti pätevämpi ihminen on todennut työkyvyttömyyden, mikä on tietysti tavallaan sama asia. Eläkkeessä vain on pysyvä työkyvyttömyys, mutta voidaan ykskaks sanoakin asiantuntijalausunnossa, että ei se pidäkään paikkaansa, kirjoituspöydän takaa.

Ed. Kokkonen totesi, että pitää kirjoittaa lääkärintodistukset yksiselitteisesti selkeiksi, mutta sekään ei näköjään auta. (Ed. Kokkonen: Eivät ne ole selkeitä! — Ed. Tiisanen: Hyvin monet ovat!) Itse soitin spesialistille ja kysyin yhdessä tapauksessa, onko tämä ihminen mielestäsi juuri siinä kunnossa, kuin sanotaan lääkärintodistuksessa, jossa on joitakin pyöreitä sanoja eli sanotaan olevan työkyvyttö. Tee niin selkeä lausunto, että kuvaat sen, kun olet asiantuntija, omantunnon mukaan. Nykyisinhän on siinä välissä vielä se mahdollisuus, että voidaan oikaista päätös. Ei tarvitse mennä koko valitusketjua läpi, vaan voidaan vetää vä-

listä ja sanoa, että okei, sinulle kuuluu korvaus. Tässä tapauksessa, vaikka on kuinka selkeä lääkärintodistus, ollaan yhä menossa pitkää valitustietä. Valitustie on nimittäin hyvin raskas ja pitkä sen ihmisen osalta. Sehän voi kestää 1,5—2 vuotta, jopa enemmänkin, jona aikana ihminen joutuu olemaan muulla toimeentuloturvalle eli kunnan sosiaaliturvaluukulla etsimässä toimeentulonsa jostakin, vaikka hänellä sitten todetaankin olevan eläkeoikeus: ”Okei, kaksi vuotta sitten olitte työkyvytön ja teidän olisi pitänyt saada korvaus.” Hän joutuu killumaan minimitoimeentulon varassa niin, että juuri leivän syrjässä kestää kiinni.

Tämä on se ongelma, joka on kansalaisen oikeusturvan kannalta paha juttu. Voi olla eläkeasiainvaltuutettu, mutta voi olla jokin muokin instanssi, joka olisi vähän laajempi elin ja jossa olisi useampi henkilö. (Ed. Aittoniemi: Onhan valitustietä riittävästi!) — Mutta valitustie ei vedä. Se on pitkä ja kivinen tie, ja kun alussa lähtee väärä päätös, se näköjään kertautuu ja sitä uskotaan tavallaan. — Kyllä minä toivoisin, että näitä molempia asioita, niin työtapaturmakorvausten kuin eläkepäättöstenkin osalta, voitaisiin sillä tavalla kehittää, että hylkypäätökset menisivät puolueettoman elimen kautta. Se on yksi byrokratian tie.(Ed. Kokkonen: Nehän menevät!) — Mutta jotenkin tällä hetkellä se ei toimi kuitenkaan.

Suoraan en ole kannattamassa ed. Kankaanniemen aloitetta, mutta tämä keskustelu on hyvä, ja tältä pohjalta hallituksen pitää ottaa onkeensa ja lähteä valmistelemaan semmoista järjestelmää, joka olisi tehokkaampi kansalaisen oikeusturvan kannalta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kokkonen totesi, että hän on tuhansia lääkärinlausuntoja lukenut. Minä olen varmasti satoja, ehkä tuhansiakin, kirjoittanut.

Mutta nimenomaan jos lähdetään siitä, mikä on ongelma tässä asiassa, joka sinänsä on ihan päivänpolttava, niin se on se, että on ns. hyviä, mutta myös varmasti vajavaisia lääkärinlausuntoja, B-lausuntoja. Nykyään ne ovat jopa kaksiosaisia ja neljä sivua vähintään on niiden pituus, ja niitä tehdään siis kahdella tavalla. Tässä yhdytään tähän kritiikkiin. Mutta myös kun sanotaan, että hyvätkään lausunnot, siis kattavat ja perusteelliset, eivät tule oikein kohdelluiksi, niin yhdytään tuohon kantaan. Se on aivan selvästi nähtävissä, ja hyvät kansanedustajat, kaikki seitsemän, asia on niin, että hylty ovat kasvaneet laman aikana,

vaikka hakemusmäärä on vähentynyt samanaikaisesti. Eli todellakin käytäntö on muuttunut tässä.

Mikä sitten tässä avuksi? Varmasti niin kuin ed. Toimi Kankaanniemi ehdottaa, tarvitsemme tietynlaista apuneuvoa tässä. Se voi olla valtuutettu tai jotain muutakin, mutta joka tapauksessa tilanne ei ole tällä hetkellä tyydyttävä. Siis tähän asiaan täytyy tavalla tai toisella pystyä puuttumaan, koska todellakaan, niin kuin ed. Laakso totesi, laki ei ole muuttunut. Tulee hylkäävä päätös, vaikka edelleenkin lausunnossa todetaan, että potilas on kykenemätön tekemään työtään tai siihen läheisesti verrattavissa olevaa työtä. Tämä on itse ydin tässä kysymyksessä, täyttääkö hän nämä kriteerit.

Kuvaan esimerkkiä, josta olen ennenkin ker-tonut. Potilas on viitisen vuotta taistellut työkyvyttömyyseläkkeelle pääsemisen puolesta. Hänelle on tehty laaja lantioleikkaus ja poistettu laaja osa lantiota. Seisominen ja istuminen on ollut hankalaa, ja työ olisi edellyttänyt jatkuvaa seisomista ja kävelyä. Nyt vihdoin ja viimein hyvin monien valituskierteiden jälkeen tämä asia on päässyt oikeudenmukaiseen lopputulokseen. Mutta se, miten ensimmäinen lausunto tehdään, on hyvin keskeinen asia. Sinänsä tämä on sivujuonne tässä.

Yleensä haluaisin todeta eläkeläisten asemasta lopuksi, että ne kritiikin sanat, mitä tänään on eläkeläisiin kohdistuviin toimenpiteisiin osoitettu, pitävät mielestäni paikkansa. Haluan viitata siihenkin, että vasta julkaistun tutkimuksen mukaan, tutkimuksen, johon aikaisemmin tänään viittasin, eläketulossa välillä 3 644—4 053 markkaa kuukaudessa tapahtuu vuonna 97 reaalitulon laskua noin 0,5 prosenttia, jos tällä uralla edetään, jota nyt seurataan. Siis eläkkeiden reaalin aleneminen on tosiasia, ja se kohdistuu pientä eläkettä saaviin.

Eläkeläisten asioista huolehtiminen on tietysti sellainen asia, että se ei ole keneltäkään sinänsä pois, eikä ole järkevää toteuttaa vastakkainasettelua näissä asioissa. Meillä on maassa lähes 1 200 000 eläkkeensaajaa, ja tämä on niin suuri osa väestöstä, että sinänsä on kysymys varsin yleisestä, koko yhteiskunnan hyvinvointiin liittyvästä asiasta, kun näitä asioita pyritään saamaan mahdollisimman hyvin eteenpäin.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistai-
na kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Keijo Koivukangas
